

gynde med et Exempel, som jeg altsaa ikke venter, at man vil møde med den Indvending, at det ikke svarer til Virkeligheden, thi det skal det ikke; hvis det svarede til Virkeligheden, vilde jeg ikke kunne komme et Saneffjend frem i min Undersøgelse. Der maa være overordentlig Meget opgivet af Virkeligheden, for at jeg skal komme til en klar Afgjørelse af det, jeg i Diebliffet anser for det Væsentlige. Det fingerede Exempel skal jeg nu næmere angive.

Lad os antage, at der findes en enkelt Eier af en meget stor Eiendom, hvis Produkter det er ham vanskeligt at transportere, eller som det i det Mindste er forbundet med store Omkostninger for ham at transportere, og at den Tanke opstaar hos ham, mon jeg ikke skulde anlægge en Jernbane for ved dette lettere Transportmiddel at kunne overvinde disse Vanskeligheder og gjøre mig en betydelig Fordel. Lad os fremdeles antage, at den Jernbane, der er Spørgsmaal om at anlægge, aldeles ikke kan benyttes af Andre, end af ham; det kan, hvis man vil forsøge paa at gjøre Tanken mere stemmende med Virkeligheden, med Noget, som man kunde forestille sig som Virkelighed, være en Eier af en stor Kulmine, der ligger i Nærheden af en eller anden Havn, og det kan være, at det hele Areal lige fra Kulminen til Havnen er Bedkommendes egen Eiendom, og at den Jernbane, han vil føre fra Minen til Havnen, som skal være Udsætningssted, aldeles ikke besværes nogen anden Mand's Eiendom, saa at Benyttelsen ubelukkende er den samme Mand's, som der er Tale om vil anlægge Jernbanen. Der have vi allerede en stor Simplifikation; vi faae nu ikke de forskjellige stridende Interesser hos den, der anlægger Jernbanen, den, der skal lægge Pengene til, dem, der skulle benytte den o. s. v. Lad mig endvidere forudsætte, at denne Mand er saa klog, saa fuldstændig inde i Burderingen af alle Forhold, at han ganske nøie forud kan bestemme Værdien af Alt, hvad der kan være Tale om at vurdere, at han altsaa veed aldeles nøie Alt, hvad der skal transporteres paa denne Jernbane, og at han aldeles nøie kan vurdere den hele Betydning, som det faar, at det transporteres. Hvis man altsaa vil tænke sig, at f. Ex. de Varer, som han vilde transportere paa Jernbanen, vandt i Værdi ved at kunne transporteres hurtigere, end det kunde ske paa almindelige Vogne, saa skulde ogsaa det være medtaget i Beregningen. Her forudsættes altsaa, hvad vistnok aldrig vil opnaas, at man er fuldstændig i Stand til at vurdere Jernbanens Præstationer. Lad mig forudsætte for at tage bestemte Tal og derved gjøre Fremstillinger klarere, at alle disse Præstationer tilsammentagne aarlig beløbe sig til f. Ex. 100,000 Rbd. Nu spørges der paa den anden Side, hvad det vil koste at anlægge Jernbanen og hvad det vil koste at drive den. Det er mig i Grunden ganske ligegyldigt,

hvorledes Pengene skaffes tilveie og til hvilken Rentefod, og for at komme hurtigere til Maalet vil jeg antage under Et, at den samlede Sum af, hvad det koster at forrente alle Anlægssummerne og hvad det koster aarlig at drive Banen, er f. Ex. 60,000 Rbd. Hvad vil saa den Mand sige? Han vil naturligvis sige, det er en overordentlig fordelagtig Entreprise at lægge den Jernbane; den koster mig baade med Hensyn til Forrentning af sin Anlægssum og med Hensyn til sin Drift 60,000 Rbd. og jeg sparer ved at benytte den i Stedet for mine Vogne, Heste og andre Transportmidler 100,000 Rbd., der er ikke Tvivl hos mig, jeg lægger Jernbanen, der er ikke Skygge af Tvivl hos mig med Hensyn til min Burdering af, hvad Fordelen er værd; det er et ganske simpelt Subtraktionsstykke: 100,000 Rbd. minus 60,000 Rbd., det er 40,000 Rbd. og det er Gevinster. Men hvis nu Jernbanen ikke paa den Maade havde forarsaget Udgifter paa 60,000 Rbd., men for Exempel paa det Dobbelte, 120,000 Rbd., saa tror jeg paa den anden Side, at man vil indrømme, at det maatte staa lige saa klart for den Bedkommende, at det vilde være en daarlig Entreprise at anlægge Jernbanen, og at det saa ikke vilde lykkes, hvorledes man end vendte og dreiede Sagen, at faae nogen Gevinst ud af den. Han vilde komme til at sige, 100,000 Rbd. er det, jeg sparer, 120,000 Rbd. giver jeg ud, jeg har altsaa et bestemt Tab af 20,000 Rbd., og der er Ingen, der faar mig til at tro, at det vil være til mit sande Vel, at det vil være en Udvikling af min Velstand at anlægge denne Jernbane. Se, mine Herrer, det er et Grundlag, som jo er overordentlig simpelt, meget langt fra den komplicerede Virkelighed, som vi maatte senere komme til at betragte, men hvor vi ere komne til Noget, som jeg synes maatte staa næsten som utvivlsomt. Lad mig nu gaa et Skridt videre; jeg nærmer mig nu mere og mere til at komme ind paa Spørgsmaal, der kunne streife Virkeligheden. Lad mig antage, at denne Mand fører et fuldstændigt Bogholderi, at han derfor anlægger forskellige Konti med Hensyn til alle sine forskellige Arter af Omkostninger, Indtægter og Udgifter, at han saaledes etablerer en Jernbanekonti, og paa denne Jernbanekonti opfører Forrentningen af Jernbanens Anlægssum og Driftsomkostningerne, men paa den anden Side ogsaa siger: jeg vil føre et vist Beløb til Indtægt for Jernbanen — han er jo selv Herre over det Hæle, han behøver jo ikke i Virkeligheden at betale disse Pengene, men behøver kun at sige: Enhver Transport, der sker paa Jernbanen, skal føres Jernbanen tilgode med saa og saa meget. Han fastsætter for sin Bogholder et Regulativ, hvorved der føres Jernbanen tilgode et vist Beløb for hver Transport, og i Øvrigt anlægger han mangfoldige Konti, der vise paa mangfoldige Steder, hvad der ved Transporten besværes, efter at han NB. har regnet fra det, som paa den Maade er overført